

Opinienota

Onderwerp

De keuze van de gemeente uit de mogelijkheden om het windpark Elzenburg/De Geer te realiseren als begin 2016 wordt besloten om het proces hiervoor voort te zetten.

Datum	2 september 2015	Naam en telefoon	Peter Huijs/Yvonne de Graaf
Afdeling	SRO	Portefeuillehouder	Johan van der Schoot

Wat zijn de mogelijkheden?

- 1. Scenario markt:** De gemeente onderhandelt over de ontwikkeling van het windpark ten noorden van bedrijventerrein Elzenburg-De Geer met een marktpartij, sluit een overeenkomst en de marktpartij voert die uit.
- 2. Scenario tender:** De gemeente maakt zelf de plannen voor windturbines op eigen grond. De gemeente houdt een tender (= inschrijving) voor de bouw en exploitatie en kiest de beste aanbieder. (NB. Voor de windturbines op andere dan de eigen gronden geldt het scenario markt.)
- 3. Scenario zelf ontwikkelen:** De gemeente maakt zelf de plannen voor windturbines op eigen grond, laat die bouwen en gaat die ook zelf exploiteren. De gemeente heeft de zeggenschap, de opbrengst, maar ook alle risico's. (NB. Voor de windturbines op andere dan de eigen gronden geldt het scenario markt.)

Wat is de aanleiding?

In het voorjaar van 2016 gaan wij uw raad vragen of het lopende proces voor een windpark op de locatie Elzenburg/De Geer moet worden voortgezet. Als uw raad beslist verder te gaan met het proces willen we ook weten hoe we dit als college moeten doen, omdat er verschillende mogelijkheden zijn om een windpark te ontwikkelen. Over deze tweede vraag (hoe te ontwikkelen?) gaat deze opinienota. Het is daarom van belang dat u weet uit welke ontwikkelmogelijkheden u kunt kiezen en wat de voor- en nadelen hiervan zijn. Laten we de ontwikkeling van het windpark volledig aan de projectontwikkelaar en de markt over? Of moeten we als gemeente voorwaarden stellen en een deel of misschien zoveel mogelijk zelf doen? We moeten nadenken over wat we willen bereiken en dan een keuze maken uit de mogelijkheden.

Adviesbureau Bosch & Van Rijn heeft de verschillende ontwikkelmogelijkheden (scenario's) voor ons in beeld gebracht in een rapport dat we u aanbieden bij deze opinienota. Het gaat om drie scenario's: (1) markt, (2) tender en (3) zelf ontwikkelen. Aan het begin van deze nota zijn de scenario's al kort beschreven. Voor het overige verwijzen wij u naar het bijgevoegde rapport van Bosch en van Rijn. Dit bureau is deskundig en onafhankelijk en adviseert in deze situatie alleen de gemeente Oss.

Opinienota

Voordat u in 2016 een keuze maakt uit de verschillende ontwikkelscenario's vragen wij u eerst om aan te geven wat u belangrijk vindt en wat u wil bereiken (stap 1). Op basis hiervan kunt u straks (in 2016) een keuze maken voor het te volgen ontwikkelscenario (stap 2). Op dit moment vragen we u al een eerste richting aan te geven voor wat betreft beide stappen.

In deze opinienota kunt u allereerst lezen wat wij als college belangrijk vinden en willen bereiken (stap 1). Op basis hiervan geven wij vervolgens aan welke ontwikkelscenario's wij verder willen onderzoeken en uitwerken (stap 2).

Wij vragen uw opinie over wat we als gemeente moeten bereiken en welk scenario u daarvoor wilt volgen. Ons voorstel kan een hulpmiddel zijn. Vindt u dezelfde dingen belangrijk? Wilt u dezelfde dingen bereiken? Wilt u dezelfde scenario's verder onderzoeken en uitwerken? Of wilt u juist dat een ander scenario verder wordt onderzocht en uitgewerkt? Wij gaan met de door u aangegeven richting aan de slag en leggen een verdere uitwerking in het voorjaar van 2016 aan u voor.

Vooraf: Hoe zit het met eigendom en zeggenschap op de beoogde locatie?

De eigendomssituatie op de beoogde locatie is verdeeld. De gemeente heeft een aantal percelen in eigendom en de rest is eigendom van particulieren en instanties. In bijgevoegd rapport van Bosch en Van Rijn is te zien welke locaties van de gemeente zijn. Projectontwikkelaar Raedthuys Windenergie B.V. heeft op eigen initiatief met een aantal eigenaren in het zoekgebied een (voor)overeenkomst gesloten. We weten niet wat er precies in deze overeenkomsten staat. De gemeente heeft met niemand een overeenkomst gesloten of afspraken gemaakt.

Het maakt heel veel uit waar de windturbines terecht komen, want de eigenaar van het perceel heeft de zeggenschap over wat er op zijn perceel gebeurt. Het is nog niet te zeggen op welke percelen de windmolens terecht komen en om hoeveel windturbines het gaat. Het aantal windmolens en de plaats daarvan is afhankelijk van onze ambities, van het resultaat van diverse (milieu-)onderzoeken en natuurlijk van de afweging van alle aspecten. De gemeente mag er niet op aansturen, dat alle windturbines alleen maar op eigen grond terecht komen. Waar die terecht komen is het resultaat van een afweging van alle belangen, maar waar een keuzevrijheid bestaat, letten we natuurlijk wel op eigendommen. We moeten iedereen goed kunnen uitleggen waarom het aantal en de locaties zo gekozen zijn. We moeten die ook goed voor de bestuursrechter kunnen verantwoorden als ons dat in een beroepsprocedure gevraagd wordt.

Het is reëel om rekening te houden met een aantal windturbines op gemeentegrond en een aantal op andere gronden, waar projectontwikkelaar Raedthuys grondposities heeft. Deze verdeelde eigendomssituatie maakt de realisering van windturbines niet eenvoudig, maar realisatie is wel mogelijk.

Stap 1: Wat vinden we belangrijk en wat willen we bereiken?

Om te kunnen kiezen uit de verschillende ontwikkelscenario's moeten we weten wat we belangrijk vinden en wat we willen bereiken met dit project. Daarom hebben we voor ons zelf op een rijtje gezet wat we belangrijk vinden.

Het opwekken van duurzame energie

Dit is belang nummer één. We willen een bijdrage leveren aan het minder opwekken en gebruiken van fossiele energie. Dat kan in Oss met verschillende maatregelen. De opgave is zo groot, dat we al die maatregelen actief moeten oppakken en uitwerken. De Rijksoverheid wil het percentage duurzame energie laten groeien: van ongeveer 5% nu, tot 14% in 2020 en 16% in 2023. In 2050 moet de energievoorziening helemaal duurzaam zijn.

De provincie wil in 2020 windturbines met een totaal vermogen van 470 MW realiseren. De teller staat nu op ca. 200 MW. Eind maart 2015 hebben wij ons aangesloten bij het Brabants Energieakkoord. Het doel van dat akkoord is om de verduurzaming van de regionale energiehuishouding te versnellen. De aangesloten partijen willen meer dan alleen een doorvertaling van het Nationale Energieakkoord. Een verhoogde inzet van windmolens en zonnecellen vormt één van de pijlers van dit akkoord. Veel duurzaamheidsmaatregelen zijn afhankelijk van inzet en medewerking van anderen (isolatie, besparing, zonnewarmte en zonnepanelen, biomassa, aardwarmte). Windenergie is een maatregel, die in termen van efficiëntie en omvang nu het meest opbrengt en daarom voor Oss erg belangrijk is. De locaties voor windenergie zijn vanwege de regels van de provincie voor windenergie in Oss beperkt. Wij vinden daarom het efficiënt benutten van deze locatie belangrijk. Dus bij wijze van spreken liever meer dan minder windturbines en liever grote dan kleine. Een moderne windturbine heeft een vermogen van ongeveer 3 MW en levert stroom voor ongeveer 2000 huishoudens. De vraag wordt regelmatig gesteld of meer zonnepanelen geen alternatief zijn voor windturbines. Het gemiddeld energieverbruik van een huishouden is 3.500 kWh. Op een zuidelijk dak zijn 16 panelen nodig om dit op te wekken. Dus in plaats van één windturbine zouden ongeveer 32.000 zonnepanelen nodig zijn. Volgens het CPB kunnen zonnepanelen in Nederland niet meer dan in 7% van de stroombehoefte voorzien. Dat komt omdat de vraag naar elektriciteit piekt in de winter. Daarom zijn ook andere vormen van energieopwekking nodig. Duurzame energie wordt rendabeler als de verschillende vormen daarvan elkaar aanvullen in de stroomvoorziening. Ook de beschikbare ruimte beperkt de toepassing van zonnepanelen. Volgens een berekening van Natuur en Milieu zijn

bijvoorbeeld 124 miljoen zonnepanelen nodig om de tot 2020 geplande extra 3000 windmolens op zee en op land te vervangen. Om die panelen kwijt te kunnen, zou 40 procent van al het beschikbare dakoppervlakte in Nederland nodig zijn of 62 duizend voetbalvelden.

Een goede afweging van ruimtelijke ordening en milieu

Windturbines moeten op deze locatie aan alle geldende milieunormen voldoen. Daarnaast geldt altijd de verplichting om een goede verantwoording te geven qua ruimtelijke ordening.

Ruimtelijke ordening is voor een deel een keuze. Vinden we windenergie zo belangrijk, dat we deze locatie daarvoor willen gebruiken? Een windpark hier betekent, dat dit gebied gedurende de levensduur van windturbines niet voor uitbreiding van het bedrijventerrein (De Hoed) kan worden gebruikt. En dat er windturbines komen te staan in een open gebied met waarden. Ons streven is om binnen een goede ruimtelijke ordening en met respect voor alle milieunormen deze locatie optimaal voor windenergie te benutten. Waar we een bandbreedte of een grijs gebied tegenkomen, willen we daar voorzichtig mee omgaan.

Besteding opbrengsten van windenergie aan doelen duurzaamheid

Bij de ontwikkeling van een windpark op gemeenteground is sprake van opbrengsten. Duurzaamheid is zo'n groot belang, dat we de winst bij de exploitatie van windturbines op gemeenteground willen inzetten voor doelen van duurzaamheid. Dat kan op veel manieren.

Belangrijk is dat de besteding democratisch bepaald wordt, middelen efficiënt en goed worden gebruikt en over de besteding verantwoording wordt afgelegd.

Participatiemogelijkheden

Duurzaamheid en windenergie moeten zoveel mogelijk van iedereen zijn, want het gaat om onze toekomst. Reden voor deelname kan ook financieel zijn, deelnemers kunnen hun energielasten beperken. Betrokkenheid en de mogelijkheid om deel te nemen in het project zijn daarom heel belangrijk. Wij vinden dat het ten minste mogelijk moet zijn om met zeggenschap (aandelen) of zonder zeggenschap (obligaties) financieel deel te nemen in het project. Dit kan eventueel met inschakeling van de lokale Energiecoöperatie Oss.

Een verdergaande keuze is om de windturbines op gemeenteground volledig via participatie te laten ontwikkelen al dan niet met inschakeling van een lokale energiecoöperatie. De windturbine is dan eigendom van een 'vereniging' van participanten en de opbrengsten komen ook ten goede aan de leden. De 'vereniging' en dus de leden dragen ook de risico's. Bedrijven hebben ook geïnformeerd naar de mogelijkheid van participatie en willen wellicht betrokken worden bij de realisering. Directe afname van

stroom kan voor bedrijven interessant zijn en die mogelijkheid willen wij in ieder geval verder laten verkennen.

Wij vinden het belangrijk, dat iedereen (burgers en bedrijven), die wil participeren, dat ook kan doen. Volledige participatie is voor ons geen doel op zich, wel een participatieplan waar iedere deelnemer aan zijn trekken komt. Verderop in dit voorstel geven wij aan hoe we in dit verband met de energiecoöperatie Oss willen overleggen.

Het is goed om te weten, dat de 'Gedragscode draagvlak en participatie wind op land' voor de daarbij aangesloten partijen altijd geldt en dat Raedthuys daarom ook voor de eigen gronden in overleg met ons een participatieplan moet opstellen. Die gedragscode is een afspraak tussen marktpartijen en milieuorganisaties hoe de omgeving betrokken wordt bij de realisering van windparken.

Voordelen voor de directe omgeving

In de horizon van noordelijk Oss zal het windturbinepark te zien zijn, maar in de directe omgeving natuurlijk het meest.

We vinden het een goede zaak als de bewoners van woningen, die in directe invloedssfeer komen, enige voordelen krijgen (het gaat om een tiental bewoners). Dat zou kunnen in de vorm van een korting op stroom of naar keuze in de vorm van een aanbod van financiële participatie. Dat komt niet in de plaats van wettelijk geregelde compensatie of schadevergoedingen, die altijd van toepassing blijven. Een tweede vorm van voordeel voor de naaste omgeving is een omgevingsfonds, te voeden uit de opbrengst van windenergie. Het beheer van dat fonds hoeft niet per se bij de gemeente te liggen. Het kan worden besteed aan verbetering van het landschap of voor leefbaarheid in het algemeen.

Beperking van de risico's

De gemeente is geen windparkontwikkelaar en geen energiemaatschappij en beschikt niet over de expertise die hiervoor nodig is. Tijdens de economische crisis is ook duidelijk geworden dat het optreden als projectontwikkelaar risico's met zich mee brengt. Wij willen slechts beperkt risico lopen, zeker als we kijken naar de maatschappelijke rol en taak die we als overheid in eerste instantie hebben.

Stap 2: Voor welke ontwikkelscenario's kiezen we (op basis van stap 1)?

Adviesbureau Bosch en Van Rijn beschrijft in bijgaand rapport 'Windenergie in Oss, ontwikkelingsscenario's de mogelijkheden om samen met een marktpartij of zelf een windpark te realiseren. In het rapport staan drie scenario's:

1. Scenario markt

De gemeente laat de ontwikkeling van het windpark ten noorden van

bedrijventerrein Elzenburg-De Geer aan de markt over. Er heeft zich al een projectontwikkelaar (Raedthuys) gemeld die het windpark graag wil bouwen. De gemeente werkt mee door het bestemmingsplan aan te passen en vergunning te verlenen. Omdat de gemeente in dit scenario op deze locatie (naar alle waarschijnlijkheid) ook gronden inbrengt, heeft zij zeggenschap en kan zij binnen de juridische mogelijkheden voorwaarden opleggen aan Raedthuys.

2. Scenario tender (=inschrijving)

De gemeente houdt de regie voor de locaties op eigen grond zelf tot een bepaald moment in het proces, waarop er een tender wordt uitgezet waarop projectontwikkelaars kunnen inschrijven. De gemeente kan de voorwaarden bepalen voor het project, voor zover het gaat om de eigen gronden. De beste inschrijver mag het windpark verder ontwikkelen. Voor zover ook de gronden worden benut waar Raedthuys een grondpositie heeft, moet de winnaar van de tender samenwerken met Raedthuys.

3. Scenario zelf ontwikkelen

De gemeente doet alles zelf op eigen grond en is ook de projectontwikkelaar: zij zorgt zelf voor contact met de omgeving, het wijzigen van het bestemmingsplan, het krijgen van de vergunningen en de subsidie. Als de subsidie en de vergunning er zijn, laat de gemeente de windturbine(s) bouwen. De investering, de inkomsten en het risico liggen volledig bij de gemeente. Voor zover ook de gronden worden benut waar Raedthuys inmiddels een grondpositie heeft ingenomen, moet de gemeente samenwerken met Raedthuys.

In bijgaand rapport staat welke voor- en nadelen en mogelijke opbrengsten zijn verbonden aan de verschillende ontwikkelscenario's. Kort samengevat betekent meer zeggenschap een hogere opbrengst, maar ook meer risico. Weinig risico betekent minder zeggenschap en minder opbrengst.

Verder is in het rapport aangegeven in welke mate de eerder genoemde zaken die wij belangrijk vinden (stap 1) tot zijn recht komen.

Op basis hiervan willen wij twee scenario's naast elkaar verder onderzoeken en uitwerken:

1. Scenario 'tender': Er wordt een tender uitgezet op eigen gronden. Als ook sprake is van ontwikkeling van gronden waar Raedthuys een positie heeft moeten de winnaar van de tender en Raedthuys goed samenwerken en afstemmen. Anders kan het project niet doorgaan. Hiervoor moeten vooraf voorwaarden worden gesteld.

Opinienota

2. Scenario 'markt': De gemeente en Raedthuys overleggen en onderhandelen over een windpark op basis van de grondposities. Beide partijen brengen hun ambities in en overleggen en onderhandelen over de samenwerkingsvorm en de inhoud van het project.

Deze twee scenario's willen we verder onderzoeken en uitwerken omdat we verwachten, dat een aantal windturbines terechtkomen op gemeenteground en een aantal op andere gronden, waar Raedthuys grondposities heeft. Dat betekent dus altijd overleg, afstemming en samenwerking. In het rapport worden deze scenario schematisch, maar ook nog globaal naast elkaar gezet en vergeleken. Pas als beide scenario's verder uitgewerkt zijn en we met partijen gesproken hebben, kan de inhoud van beide scenario's goed vergeleken worden. Bij de vergelijking gaat het niet alleen om de beoordeling van de zaken die we belangrijk vinden (stap 1) en de beoordeling van de twee overgebleven ontwikkelscenario's, maar ook om aspecten die direct of indirect daaraan vastzitten, bijvoorbeeld complexiteit, aanbestedingsrecht, doorlooptijd en de noodzaak van voorinvesteren.

We kiezen niet voor het scenario 'zelf ontwikkelen'. We vinden, dat de gemeente niet zelf moet gaan bouwen, exploiteren en windstroom leveren. De risico's van exploitatie horen niet bij onze gemeente. De gemeente is geen projectontwikkelaar van windturbines en is ook geen energiemaatschappij. We hebben de expertise niet, kunnen dus niet concurreren en we willen geen onverantwoorde risico's op dit gebied lopen.

We gaan zeker nog ons licht opsteken bij andere gemeenten, die ervaring hebben opgedaan met dit vraagstuk. Als dat nuttig is, informeren we u daar tussentijds over.

De vraag aan u is om aan te geven aan welk(e) scenario('s) u de voorkeur geeft.

Wij gaan dan daarmee verder aan de slag en kunnen de uitwerking in het voorjaar van 2016 aan u voorleggen.

Een rol voor de energiecoöperatie Oss?

Een coöperatie is een bijzondere vorm van een vereniging, die bepaalde belangen van haar leden behartigt. De Energiecoöperatie Oss (ECO) zet zich voor haar leden in op het gebied van energiebesparing en opwekking en inkoop van duurzame energie. We hebben de visie gevraagd van de ECO over participatie in dit project. De ECO heeft ons in reactie daarop een notitie met haar uitgangspunten gestuurd (zie de bijlagen).

Voordat we in het voorjaar van 2016 een voorstel aan u voorleggen om wel of geen gebruik te maken van de inzet van de ECO, overleggen we eerst verder met de ECO. We willen van de ECO eerst meer weten over wat deze organisatie kan en wil. Het is een jonge organisatie, die de participatie in dit project vorm wil geven. Dat vraagt om visie, expertise, professionaliteit en continuïteit.

Opinienota

Ook moet een aantal algemene vragen worden beantwoord:

- in hoeverre willen we als gemeente zelf bepalen waar de opbrengsten naar toe gaan?
- willen we als gemeente afspraken maken met een coöperatie over de besteding van de opbrengsten?
- streven we naar volledige participatie of naar een mix van participatie en andere doelstellingen bij inschakeling van een coöperatie?
- wat zijn de risico's bij de keuze voor een energiecoöperatie en zijn er extra kosten?

De coöperatieve vorm van een windpark kan in elk ontwikkelscenario een plaats krijgen. In het scenario 'markt' krijgt de coöperatie hooguit een deel van het project, omdat de ontwikkelaar niet alles uit handen zal geven. In de scenario's 'tender' en 'zelf ontwikkelen' kan de mate van participatie voor de eigen windturbines volledig door de gemeente bepaald worden. Een coöperatie kan dan eventueel meer zeggenschap en invloed krijgen.

We vragen u de notitie van uitgangspunten van de ECO te lezen. Op dit moment vragen we u nog niet om een standpunt over deelname van de ECO.

Samenvattend: waar vragen we uw opinie over?

Wij vragen uw opinie over:

1. Bent u het met ons eens wat we bij stap 1 zien aan belangen en wat we in dat opzicht willen bereiken?
 - Vindt u net als wij, dat windenergie en daarmee dit project essentieel is om onze duurzaamheidsambities waar te maken?
 - Streeft u met ons naar het optimaal benutten van de beoogde locatie voor windenergie, binnen de randvoorwaarden van een goede ruimtelijke ordening (waarbij we voorzichtig zijn als we een bandbreedte of grijs gebied tegenkomen)?
 - Wilt u de eventuele winst bij de exploitatie van windturbines op gemeentegrond, in ieder geval deels, inzetten voor doelen van duurzaamheid?
 - Vindt u het belangrijk dat burgers en bedrijven kunnen participeren in het project? En dat volledige participatie geen doel op zich is?
 - Vindt u het een goede zaak als de bewoners die in de directe invloedssfeer van de turbines komen, enige voordelen krijgen en dat er een gebiedsfonds komt?
 - Vindt u dat de gemeente hier slechts beperkt risico moet lopen, als we kijken naar de maatschappelijke rol en taak, die we als overheid in eerste instantie hebben?
2. Bent u het eens met ons voorstel om de ontwikkelscenario's 'markt' en 'tender' verder te onderzoeken en uit te werken? En het scenario 'zelf ontwikkelen' niet verder te onderzoeken?

Het vervolg

We betrekken het resultaat van de opiniecommissie bij het verdere proces. In het voorjaar van 2016 doen wij een voorstel aan de raad over het wel of niet voortzetten van dit project.

Opinienota

Voordat wij dat voorstel opstellen, overleggen we eerst met een klankbordgroep, die bestaat uit diverse organisaties en leden van de betrokken wijk- en dorpsraden.

Dan stellen we een voorstel op, maar voordat we daar zelf een besluit over nemen, vragen we over het concept daarvan advies van de betrokken wijk- en dorpsraden en bedrijvenorganisaties.

Als ons voorstel is om het proces voort te zetten, dan geven we ook aan hoe we dat willen doen: in welke stappen, met welk scenario en wel of niet in samenwerking met de energievoöperatie Oss. We houden natuurlijk in onze contacten met Raedthuys rekening met uw opinie en zorgen er voor, dat de raad in 2016 volledig vrij is om een besluit over het vervolg te nemen.

Communicatie

Een goede communicatie over alle aspecten van dit project is belangrijk. Daarom hebben we deze opinienota ter kennisneming aan alle organisaties gestuurd, die tot nu toe bij dit onderwerp betrokken zijn. Onze boodschap daarbij is, dat deze opiniërende behandeling geen enkel besluit inhoudt over het vervolg. Uw opinies zijn belangrijk om een goed voorstel te kunnen opstellen voor een vervolg.

Bijlagen

- Rapport van adviesbureau Bosch & Van Rijn: Windenergie in Oss, ontwikkelscenario's
- Notitie uitgangspunten Energie Coöperatie Oss
- Gedragscode draagvlak en participatie wind op land